

Pohjois-Savo, VARK-alueet**591. Hamulanniemi soldats torp 101187****Kunta:** Keitele**Kohde:** Hamulanniemi soldats torp**Tyyppi:** asuinpaikat**Ajoitus:** historiallinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Monimuotoinen ja hienosti säilynyt 1700-luvun torpanpaikka, jossa monimuotoisia raivausröykkiöitä, nauriskuoppa ja rakennusten paikkoja.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen hyvin säilynyt ja monimuotoinen 1700-luvun torpan paikka, jossa on runsaasti maanpäälle näkyviä rakenteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=1000030178>

592. Helvetinhaudanpuro 100727**Kunta:** Kuopio**Kohde:** Helvetinhaudanpuro**Tyyppi:** asuinpaikat**Ajoitus:** kivikautinen**Lyhyt kohdekuvaus:**

Muinaisen rantatörmän päällä sijaitseva varhaisen mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, jonka löydöt tulivat päivänvaloon metsän äestyksen myötä. Paikalla tehdyissä kaivauksissa on löytynyt kvartsiesineitä ja -iskoksia, pii-iskos, palanutta luuta ja kaksi alasinkiveä. Palaneesta luusta saatu radiohiiliajoitustulos ajoittaa asuinpaikan noin 8500 eaa. Kohde kuuluu harvalukuisiin Suomen vanhimpia asuinpaikkojen joukkoon. Asuinpaikka on sijainnut Itämeren altaan varhaisvaiheen, Ancyclusjärven rannalla. Asuinpaikasta ei ole nähtävissä merkkejä maan pinnalle.

VARK-perustelut:

Pohjois-Savon vanhin asuinpaikkakohde on merkittävä osa koko Suomen jääkauden jälkeisiä pioneerivaiheen asuinpaikkoja.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppe.fi/vark.aspx?id=1000003628>

593. Honkakankaan VARK-alue 100508**Kunta:** Tuusniemi Kuopio**Kohde:** Honkakangas**Tyyppi:** asuinpaikat**Ajoitus:** kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka-alue, joka levittäytyy useilla eri korkeuksilla sijaitseville muinaisrannoille. Pääosin metsässä sijaitsevalla asuinpaikalla on havaittu noin kaksikymmentä asumuspainannetta (koko 5–12 x 4–8 m). Alimmat löydöt ovat pellolta. Löydettyt keramiikkatyypit ovat varhaista asbestisekoitteista keramiikkaa ja tyyppillistä kampakeramiikkaa.

VARK-perustelut:

Pohjois-Savon suurin kivikautinen asuinpaikka-alue, jolla on pitkään jatkunutta asutusta. Kohteella poikkeuksellisen selvästi näkyvät muinaisrannat ja asumuspainanteet auttavat hahmottamaan asuinpaikkaa eri asutusvaiheissa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=857010015>

594. Hämeenniemi 100814

Kunta: Rautalampi

Kohde: Hämeenniemi

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Niemessä sijaitseva asuinpaikka, jolla on poikkeuksellisen pitkä asutushistoria. Paikalta on löydetty sekä neoliittiselle kivikaudelle että varhaismetallikaudelta nuoremmalle rautakaudelle ajoittuvia löytöjä. Erityisesti keraamisen kivikauden alkuun ajoittuva asuinpaikka, jolta tunnetaan molempia Suomen vanhimpia keramiikkatyylejä (vanhempi varhaiskampakeramiikka ja Säräisniemi 1 -keramiikka) ja nuoremmalle rautakaudelle ajoittuva asuinpaikka ovat harvinaisia. Asuinpaikalla on harjoitettu varhaismetallikaudella metallinvalua.

VARK-perustelut:

Ajallisilta kerrostumaltaan poikkeuksellisen monipuolinen asuinpaikka, jolta harvinaisia löytöjä keraamisen kivikauden alusta varhaismetalli- ja rautakaudelle. Tyypiltään kivikautisen pyyntikulttuurin asuinpaikka, jonka käyttö on jatkunut rautakaudelle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=686010018>

595. Jyrkkäkosken ruukki 100955

Kunta: Sonkajärvi

Kohde: Jyrkkäkosken ruukki

Tyyppi: teollisuuskohteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Jyrkkäkosken järvimalmia hyödyntäneen ruukin toiminta alkoi 1830-luvulla ja päättyi vuonna 1917. Alueella on restauroituja tuotantorakennuksia, eri-ikäisiä masuuneja ja hiiliuuneja. Osasta tuotantorakennuksista on

jäljellä vain kivijalka. Kohde on edustava kokonaisuus 1800-luvun ruukkitoiminnasta. Kohdetta on tutkittu arkeologisesti, ja sille on asetettu suoja-alue.

VARK-perustelut:

Edustava 1800-luvun ruukkitoiminnasta kertova kokonaisuus. Aiemmistä tutkimuksista huolimatta alueella on yhä teollisuusarkeologista tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000015824>

596. Jysmä 100858

Kunta: Iisalmi

Kohde: Jysmä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka sijaitsee Jysmänniemen etelärinteellä entisellä hiekkapohjaisella viljelysmaalla ja metsässä, sekä viereisen jyrkkäreunaisen harjumäen laella. Harjumäen laki vaikuttaa tasatulta.

VARK-perustelut:

Kohde edustaa harvinaista kohdetyyppiä, jossa asutuksen merkit jatkuvat alemmalta korkeustasolta myös viereisen jyrkkärinteisen harjumäen laelle. Tutkimushistoriallisesti merkittävän kohteen mukaan on nimetty asbestisekoitteinen niin kutsuttu Jysmän keramiikka. Osa kohteesta on hyvin säilynyttä, ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=140010001>

597. Kallaveden varhaismetallikautiset muinaisjäännökset 100500**VARK-alueen perustelu:**

Kallaveden rannoilla on runsaasti varhaismetallikaudelle ajoittuvia hautauksia. Kohdejoukkoon on valittu alueen edustavimmat varhaismetallikauden kohteet. Suurin osa kohteista on lapinraunioita, joista laajin on jo 1700-luvulta saakka tunnettu Kuopion Metelinkallion kalmisto. Mukana on myös Kuopion Luukonsaaren asuinpaikka, jonka löytöjen mukaan varhaismetallikautinen Luukonsaaren keramiikka on nimetty. Kallaveden rannoille sijoittuva kohdejoukko on lukumäärältään ja ominaisuuksiltaan valtakunnallisesti merkittävä kokonaisuus.

Kunta: Kuopio

Kohde: Luukonsaari

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=297010001>

Kunta: Kuopio

Kohde: Kuusikkolahdenniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=297010010>

Kunta: Kuopio

Kohde: Hukkanen

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=297010020>

Kunta: Kuopio

Kohde: Metelinkallio

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=476010003>

Kunta: Siilinjärvi

Kohde: Saunalahti

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=749010006>

Kunta: Kuopio

Kohde: Lamminniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=919010005>

Kunta: Kuopio

Kohde: Puijonsarvennenä

Tyyppi: hautapaikat; taide, muistomerkit

Ajoitus: historiallinen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000036174>

598. Kanava 100603

Kunta: Joroinen

Kohde: Kanava

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka sijaitsee etelään viettävällä hiekkakankaalla. Kohteessa on asumuspainanteita, eli kivikautisten asumusten pohjia, ja kaivauksissa löydetyissä punamultahaudoissa oli säilyneenä vainajan hampaiden kiillettä. Asuinpaikka ajoittuu pääosin tyypillisen kampakeramiikan aikaan.

VARK-perustelut:

Laaja ja rikaslöytöinen tyypillisen kampakeramiikan aikainen asuinpaikka-alue, jossa asumusten pohjia ja kaivauksin tutkittuja hautauksia. Suurin osa kohteesta on yhä tutkimatonta, ja sillä on suuri tutkimuspotentiaali.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=171010004>

599. Kangasniemi 100654

Kunta: Rautalampi

Kohde: Kangasniemi

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Järven kapeikkoon johtavalla harjulla sijaitsee viisi kivikautista asumuspainannetta ja ajoittamaton pyyntikuoppaketju (15 pyyntikuoppaa, halkaisijat 2,5–4 m). Asumuspainanteet ovat suorakiteen muotoisia (10 x 6–8 m, 3 kpl) tai pyöreämpiä (halkaisija 4–6 m, 2 kpl). Rakentamattomalla harjualueella kohteen sijoittuminen maastoon on hyvin ymmärrettävissä.

VARK-perustelut:

Monipuolinen kivikauden kohde, jolla erilaisia asumuspainanteita ja pyyntikuoppia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000004961>

600. Kemilä 100773

Kunta: Pielavesi

Kohde: Kemilä

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Sammaloitunut ja täysin ehjänä säilynyt lapinraunio (halkaisija 6 m, korkeus 0,4 m), joka sijaitsee niemen kärjessä, rakentamattomassa järvimaisemassa.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen hyvin säilynyt esimerkki Pohjois-Savolle tyypillisestä lapinrauniosta, joka sijaitsee kohdetyypille ominaisessa hyvin säilyneessä järvimaisemassa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=595010037>

601. Kissakosken ruukki 101127

Kunta: Kuopio

Kohde: Kissakosken ruukki

Tyyppi: teollisuuskohteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

1800-luvun alkupuolella toiminut järvimalmiruukki, jota on tutkittu arkeologisin menetelmin. Järvien välisen joen rantaan rakennettu ruukki koostuu harkkohytin, masuunin, ruukin padon ja vasarapajan jäännöksistä, sekä kuonakasoista.

VARK-perustelut:

Suhteellisen hyvin säilynyt, osin arkeologisesti tutkittu 1800-luvun järvimalmiruukki.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001560>

602. Koivumäki 100933

Kunta: Vieremä

Kohde: Koivumäki

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Mesoliittisen, eli esikeraamisen kivikauden asuinpaikka, joka sijaitsee nykyisellä peltorinteellä. Paikalta on löydetty peltotöiden yhteydessä lukuisia kiviesineitä 1900-luvun aikana. Vaikka kohteen kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti vaurioituneet peltoviljelyssä, mesoliittisen kivikauden kohteet ovat harvinaisia Pohjois-Savossa. Kohteen merkitystä lisää se seikka, että asutus on aikanaan sijainnut Itämeren edeltäneen Ancyclusjärven rannalla.

VARK-perustelut:

Laaja-alainen mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, joka on sijainnut silloisen Itämeren altaan rannalla. Tämän aikakauden kohteet ovat harvinaisia Pohjois-Savon alueella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=925010002>

603. Koljonvirran taistelupaikan muinaisjäännökset 100499

VARK-alueen perustelu:

Suomen sodassa loka-marraskuussa vuonna 1808 käydyin Koljonvirran taistelua on valikoitu edustamaan sotilasleiri, tykkiasema ja joukkohauta.

Kunta: Iisalmi

Kohde: Koljonvirta Leirintäalue

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000016973>

Kunta: Iisalmi

Kohde: Koljonvirta tykkipatteri 2

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019453>

Kunta: Iisalmi

Kohde: Koljonvirta korsualue

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019455>

604. Kuoliosaari 101032

Kunta: Tervo

Kohde: Kuoliosaari

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pieni hautasaari, jonka tasaisella laella muutama hautapainaus. Yhden painauksen koetutkimuksissa löytyi aikuisen (mahdollisesti naisen) hautaus. Hautaan oli kaivettu myöhemmin todennäköinen taikakalu; mahdollisesti verellä silattu äyrin kolikko vuodelta 1725 käärittynä nahkaan ja kankaaseen. Hautaus ajoittuu oletettavasti 1500–1700-luvuille.

VARK-perustelut:

Sisä-Suomen syrjäisemmille alueille tyypillinen historiallisella ajalla käytetty hautasaari. Kohde on myöhemmästä penkomisesta huolimatta melko hyvin säilynyt, ja kohteesta tehdyt löydöt kertovat 1700-luvun uskomuksista.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000026691>

605. Lapinjärvi Hyttikangas 100585

Kunta: Rautavaara

Kohde: Lapinjärvi Hyttikangas

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kankaan reunalla puron varressa sijaitseva historiallisen ajan kansanomaisen raudanvalmistuspaikka, jossa on viisi hiilimiilua (halkaisija 8–15 m, syvyys 1,5–2 m) ja viisi harkkohenkin paikkaa kuonakasointeen. Kohde on hyvin säilynyt kokonaisuus.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja monipuolinen historiallisen ajan talonpoikainen raudanvalmistuspaikka.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001595>

606. Lehmimäki 101097

Kunta: Vieremä

Kohde: Lehmimäki

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pohjois-Savon laajin pyyntikuoppakohde, jossa on 145 kuoppaa. Suohon rajautuvalla hiekkakankaalla sijaitsevat kuopat muodostavat yli kaksi kilometriä pitkän pyyntikuoppaketjun. Kohde on tarkemmin ajoittamaton, mutta se ajoittuu todennäköisesti esihistorialliselle ajalle tai aivan historiallisen ajan alkuun.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen laaja ja näyttävä pyyntikuoppakohde Sisä-Suomen alueella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014784>

607. Likosaari Hyttikangas 100722

Kunta: Kuopio

Kohde: Likosaari Hyttikangas

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisen ajan talonpoikainen raudanvalmistus paikka, jossa on suuri hiilimiilu ja laaja kuonakumpu (molemmat halkaisijaltaan noin 15 m). Kuonakumpu kätkee sisälleen jäännöksiä useammasta harkkohytistä.

VARK-perustelut:

Vaikuttava ja hyvin säilynyt talonpoikaisen raudanvalmistuksen kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001556>

608. Meijerinkangas 100559

Kunta: Pielavesi

Kohde: Meijerinkangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kivikaudelta varhaismetallikaudelle käytössä ollut asuinpaikka, jonka vanhin käyttövaihe liittyy tyypilliseen

kampakeramiikkaan, ja nuorempi vaihe ainakin Luukonsaaren keramiikkaan. Järven ja soiden ympäröimällä asuinpaikka-alueella on noin kymmenen enemmän tai vähemmän selkeää painauma, joista valtaosa on todennäköisiä asumuspainanteita. Yksi asumuspainanteista on kaksiosainen.

VARK-perustelut:

Pitkään käytössä ollut ja hyvin säilynyt pyyntikulttuurien asuinpaikka, jolla on useita asumuspainanteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=595010006>

609. Mustalähde 101089

Kunta: Kuopio

Kohde: Mustalähde

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pienen supan pohjalla sijaitseva lähde (halkaisija noin 20 m, syvyys 20 cm), johon pohjavesi pulppuaa useassa kohtaa. Lähde on toiminut uhripaikkana 1900-luvulle saakka. Siitä on otettu pesuvettä sairauksien parantamiseen ja maksettu vesi vuolemalla hopeaa lähteeseen.

VARK-perustelut:

Kultti- ja tarinapaikka, joka on liitettävissä suoraan historialliseen toimintaan ja taltioituun kansanperinteeseen. Kohdetta ei ole tutkittu arkeologisesti.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000003485>

610. Näätähiekkä 101031

Kunta: Lapinlahti

Kohde: Näätähiekkä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Näätähiekan uimarannan takana sijaitseva talonpoikainen raudanvalmistuspaikka koostuu kookkaasta hiilimiilusta (halkaisija 9 m, syvyys noin 1,5 m) ja kuonakasasta. Kohde on näyttävä, helposti saavutettavissa ja se on varustettu informaatiotaululla.

VARK-perustelut:

Näätähiekkä on tyypillinen talonpoikainen raudanvalmistuspaikka, jossa hyödynnettiin järvimalmia. Kohde sijaitsee järven rannalla raaka-ainelähteen läheisyydessä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000024244>

611. Ohtaansalmi 101184

Kunta: Tuusniemi

Kohde: Ohtaansalmi

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rantakallioon hakattu Täyssinän rauhan (1595) rajamerkki. Ylimpänä on ruotsalaisten hakkaamat vuosiluku, sen alla Ruotsin valtakunnan kolme kruunua ja rajavaltuutettujen nimikirjaimet. Alimpana on venäläisten hakkaama risti.

VARK-perustelut:

Täyssinän rauhan (1595) ruotsalaisten ja venäläisten sopima rajalinja on ensimmäinen maastoon merkitty rajalinja Savonlinnan pohjoispuolella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000026012>

612. Oikarinlampi 101131

Kunta: Rautalampi

Kohde: Oikarinlampi

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on havaittu 6 lähinnä pyöreää tai pitkulaista asumuspainannetta. Se ajoittuu löytöjen perusteella tyyppillisen kampakeramiikan aikaan. Asuinpaikka sijaitsee loivalla harjurinteellä nykyisen järven rannan läheisyydessä.

VARK-perustelut:

Kuuden hyvin säilyneen ja näyttävän tyyppillisen kampakeramiikan aikaisen asumuspainanteen kokonaisuus.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000004966>

613. Paljakka 101349

Kunta: Kiuruvesi

Kohde: Paljakka

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat; taide, muistomerkit

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Noin 40 kallioon kaiverrettua kuoppaa sijaitsevat Paljakanvuoren korkeimmalla laella. Kuopat on hakattu tiheään rykelmään V-kirjaimen muotoon noin neliömetrin laajuiselle kivilajiltaan poikkeavalle kallioalueelle. Osa kupeista on yhdistetty toisiinsa viivalla. Samaa ilmiötä on havaittu myös Etelä-Savon kuppikivissä.

Kuppikallion ajoitus on tuntematon. Se voi ajoittua joko esihistorialliselle tai historialliselle ajalle. Laen kalliossa on noin 20 metrin päässä myös toinen kalliokaiverrusalue, jossa on nimikirjaimia ja vuosiluku 1856.

VARK-perustelut:

Arvoituksellinen ja näyttävä kallioon hakattujen kuppien kohde, jonka ajoitus ei ole tiedossa. Kohde sijaitsee vuorella, johon liittyy paljon perimätietoa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=263010031>

614. Pekkalanlahti 2 100960

Kunta: Tervo

Kohde: Pekkalanlahti 2

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hiekkakankaalla sijaitseva laaja-alainen neoliittisen kivikauden alun asuinpaikka, josta löytöinä muun muassa varhaiskampakeramiikkaa ja retusoitu liuskeveitsi. Vaikka kohdetta ei ole tutkittu kaivauksin, sen edustaa suhteellisen harvinaista maamme vanhimpien saviastioiden aikatasoa. Asuinpaikka sijaitsee Muinais-Päijänteen korkeimmalla rannalla, joka ajoittuu noin 5000 eaa.

VARK-perustelut:

Varhaiskampakeräamiset asuinpaikat ovat suhteellisen harvinaisia ja edustavat Suomen vanhinta saviastioiden valmistusvaihetta. Siten kohde on merkittäviä, vaikka sitä ei ole vielä tutkittukaan laajemmin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020413>

615. Piispanpuisto 101033

Kunta: Kuopio

Kohde: Piispanpuisto

Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisen ajan kirkon ja hautausmaan paikka, joka on säilynyt rakentamattomana puistona Kuopion keskustassa. Alueelta on havaittu säilyneitä hautauksia ja merkkejä puisesta kirkosta. Kyseessä on Pohjois-Savon alueen vanhin kirkonpaikka, jossa historiatietojen perusteella on sijainnut kolme tai neljä kirkkoa 1500-luvulta vuoteen 1817, jolloin viimeinen kirkko purettiin. Hautauksia alueelle on tehty 1500-luvulta 1700-luvun loppuun.

VARK-perustelut:

Tutkimuksellisesti poikkeuksellisen arvokas ja hyvin säilynyt historiallisen ajan kirkkopaikka ja hautausmaa. Kaupungin ytimessä sijaitseva kohde kuvastaa Kuopion kirkollisen ja hallinnollisen keskuksen synnyn varhaisvaiheita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027652>

616. Pirunkellari 101197

Kunta: Kuopio

Kohde: Pirunkellari

Tyyppi: raaka-aineen hankintapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Luolamainen louhos, josta hankittu vuorikiteitä, eli kvartsin vuorikristalliksi kutsuttua läpinäkyvää muotoa, ja kvartsiittia. Louhos on ajoitettu historialliselle ajalle ja sen on ajateltu liittyvän esiteollisen raudanvalmistuksen kanssa samaan vaiheeseen. Samoja materiaaleja on käytetty iskemällä ja nyrhimällä valmistettujen esineiden raaka-aineena jo kivikaudella, mutta Pirunkellarin näin varhaisesta käytöstä ei ole todisteita.

VARK-perustelut:

Pisanvuorella on useita eri raaka-aineiden hankintapaikkoja, joista luolamainen kvartsi- ja kvartsiittilouhos on hyvä esimerkki.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001610>

617. Pisa 100630

Kunta: Kuopio

Kohde: Pisa

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Täyssinän rauhan (1595) rajamerkki sijaitsee luonnonsuojelualueella Pisan vuoren korkeimmalla kohdalla. Kiveen on hakattuna Ruotsin ja Venäjän edustajien hakkaukset, ja rajan suuntaa osoittava viiva.

VARK-perustelut:

Täyssinän rauhan 1595 rajamerkki, jossa sekä Ruotsin että Venäjän hakkaukset.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=534010018>

618. Pisavuori E 100648

Kunta: Kuopio

Kohde: Pisavuori E

Tyyppi: raaka-aineen hankintapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pisavuoren itärinteessä on liuske-esiintymiä noudatteleva laaja historiallisen ajan louhosalue. Kalliosta irrotettuja liuskelaakoja on käytetty savupiippujen ja masuunien rakennusaineena.

VARK-perustelut:

Pisanvuoren alueelta löytyy useita historiallisen ajan raaka-aineiden hankintapaikkoja, joista liuskelouhos on yksi esimerkki.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001607>

619. Puuronsilmän pyyntikuopat 100501**VARK-alueen perustelu:**

Kaksi viereistä pyyntikuoppaketjua koostuvat liki kolmestakymmenestä pyyntikuopasta.

Kunta: Kuopio

Kohde: Puuronsilmä 1

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=476010011>

Kunta: Kuopio

Kohde: Puuronsilmä 4

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=476010014>

620. Riihilahti 100688

Kunta: Leppävirta

Kohde: Riihilahti

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on 11 asumuspainannetta ja kuusi pienempää kuopannetta (todennäköisesti keitto- tai varastokuoppia). Paikalta on löydetty asbestisekoitteista keramiikkaa. Vaikka osa asuinpaikasta on ehtinyt tuhoutua ennen sen löytämistä, kyseessä on yksi Sisä-Suomen runsaslukuisimmista asumuspainannekohteista. Paikalla on nähtävissä Muinais-Saimaan rantatörmä.

VARK-perustelut:

Laaja Järvi-Suomen alueen kivikautinen asuinpaikka ja asumuspainannekohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=420010016>

621. Ristolan karsikkokallio 101022

Kunta: Leppävirta

Kohde: Ristolan karsikkokallio

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Ristolan talon kohdalla kylätien varressa sijaitseva historiallisen ajan karsikkokallio, johon on kaiverrettu nimikirjaimia sekä syntymä- ja kuolinvuosia 1800-luvulta.

VARK-perustelut:

Näyttävä karsikkokallio sijaitsee hyvin säilyneessä ympäristössä kylätien vierellä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020644>

622. Saunavirta 100949

Kunta: Suonenjoki

Kohde: Saunavirta

Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kapea niemi, jonka päästä on löydetty ainakin neoliittiselle kivikaudelle ja varhaismetallikautta nuoremmalle rautakaudelle ajoittuva asuinpaikka-alue, josta on löytönä rautainen putkellinen keihäänkärki. Varhaismetallikautta nuoremmat rautakauden kohteet ovat Pohjois-Savon alueella harvinaisia. Kohdetta vastapäisessä niemessä Rautalammin kunnan puolella sijaitsee laajemmin tutkittu kivikaudelta rautakaudelle käytössä ollut asuinpaikka.

VARK-perustelut:

Tyypiltään kivikautisen pyyntikulttuurin asuinpaikka, jonka käyttö on jatkunut rautakaudelle. Nuoremmat rautakauden asuinpaikat ovat harvinaisia Pohjois-Savossa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000012346>

623. Telkänmäenkaski 1 101030

Kunta: Kaavi

Kohde: Telkänmäenkaski 1

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Telkkämäen luonnonsuojelualueella sijaitsee runsaasti kaskeamiseen liittyviä muinaisjäännöksiä. Alueella on kaskettu 1700-luvulta 1940-luvulle. Kohteella Telkkämäenkaski 1 sijaitsee yli neljäkymmentä pientä sammaloitunutta kaskiröykkiötä.

VARK-perustelut:

Telkkämäen museo- ja luonnonsuojelualueella on runsaasti historiallisen ajan kaskikulttuuriin liittyviä kohteita. Kohde Telkkämäenkaski 1 on hyvin saavutettavissa, ja valittiin edustamaan alueen kaskikulttuurille ominaisinta muinaisjäännöstyyppiä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000022556>

624. Tiilikan Rajakivi 100710

Kunta: Rautavaara Sotkamo

Kohde: Tiilikan Rajakivi

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Järvessä sijaitsevaan kiveen hakattu Täyssinän rauhan (1595) rajamerkki, jossa on Ruotsi-Suomen valtakunnan tunnuksena kruunu ja Venäjän valtakunnan symbolina on risti. Kiven pohjoiseen antavalle sivulle kaiverrettu vuosiluku 1767 liittyy lääninrajan käyntiin, ja kaiverretut kirjaimet ovat rajankävijöiden ja maanmittarien nimikirjoituksia. Rajakivi toimii yhä Pohjois-Savon ja Kainuun maakuntien välisenä rajapisteenä.

VARK-perustelut:

Täyssinän rauhan (1595) ruotsalaisten ja venäläisten sopima rajalinja on ensimmäinen maastoon merkitty rajalinja Savonlinnan pohjoispuolella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=687010005>

625. Tiilikka Kalmoniemi 101085

Kunta: Rautavaara

Kohde: Tiilikka Kalmoniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Tiilikajärveen pistävän harjuniemen kärjessä historiallisen ajan ruumiskalmisto, jossa hautakuoppia noin 300 metrin matkalla.

VARK-perustelut:

Näyttävä ruumiskalmisto järveen pistävän harjuniemen päässä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001785>

626. Toivala Hanhimäki 101092

Kunta: Siilinjärvi

Kohde: Toivala Hanhimäki

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Näyttävä ensimmäisen maailmansodan aikainen sotahistoriallinen kohde. Taistelukaivantoja on mäen rinteessä kahtena alueena yhteensä yli puolentoista kilometrin matkalla, joissa kummassakin kaivantoja on sekä ylempänä rinteellä että alempana lähempänä peltoja. Osa kaivannoista on kallioon louhittuja.

VARK-perustelut:

Pohjoisimpia ensimmäisen maailmansodan aikaisia kenttälinnoitteita. Hyvin säilynyt ja näyttävä taistelukaivantokohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000007072>

627. Toussunlinna 101159

Kunta: Rautalampi

Kohde: Toussunlinna

Tyyppi: taide, muistomerkit

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Veteen putoavassa kallioseinäessä sijaitseva todennäköisesti neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva kalliomaalaus. Maalauksessa on ihmisten ja eläinten lisäksi tunnistamattomia hahmoja. Maalauksen selkein kuvio on kookas ihmishahmo (korkeus 43 cm).

VARK-perustelut:

Järvi-Suomen kalliomaalausalueen pohjoisimpia kalliomaalauksia. Alueellisesti merkittävä kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002774>

628. Vallikangas 101099

Kunta: Tervo

Kohde: Vallikangas

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ensimmäisen maailmansodan aikainen linnoite (laajuus 500 x 1000 m), johon kuuluu ampuma- ja

yhdysautoja, tulipesäkkeitä ja suojahuoneita. Alue on kartoitettu ja paikalla on opastaulu. Osa kaivannoista ja sirpalesuojista on entisöity, mutta suurin osa alueesta on koskemattomana arkeologisoituneessa tilassa.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt kohdekokonaisuus ensimmäisen maailmansodan linnoituslaitteista. Kohteessa on sekä luonnontilassa olevia osia, että pieni opastettu alue, jonka linnoitteita on entisöity. Kohde on pohjoisimpia ensimmäisen maailmansodan kenttälinoitteita.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000016976>

629. Varkausmäki 101024

Kunta: Varkaus

Kohde: Varkausmäki

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Tilapäinen hautausmaa, jonne haudattiin vuonna 1868 noin 280 nälkään kuollutta Varkauden Taipaleen kanavan rakennustyömaan työntekijää ja työmaan liepeillä menehtynyttä kerjäläistä. Alueella on nähtävissä maavallien reunustamia hautaojia.

VARK-perustelut:

Konkreettinen ja pysäyttävä muinaismuisto vuoden 1868 nälänhädästä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000022646>